

STANISŁAW KASPRZYK

Nowa struktura organizacyjna IUFRO

Новая организационная структура

A new structure of IUFRO organization

Na XV Kongresie Międzynarodowej Unii Leśnych Zakładów Badawczych (IUFRO) w marcu 1971 r. w Gainesville (Floryda, USA), na zakończenie obrad przyjęto nowy statut Unii, zmieniający w sposób zasadniczy dotychczasową strukturę i system pracy tej międzynarodowej organizacji. Już na poprzednim Kongresie IUFRO w Monachium (1967), w którym uczestniczyło około tysiąca osób z 56 krajów, stało się jasne, że działalność IUFRO wymaga nowych metod i nowych form organizacyjnych. Na wniosek ówczesnego przewodniczącego (prezydenta) Unii — prof. dra J. Speera (NRF), organ naczelny tej organizacji — Rada Międzynarodowa powołała specjalną grupę roboczą, której zlecono przestudiowanie tego problemu oraz przygotowanie wniosków i propozycji.

Grupa ta, składająca się z wiceprzewodniczącego J. Samseta (Norwegia), F. Hummela (W. Brytania), W. Liesego (NRF), D. Philippisa (Włochy), F. Richardo (Szwajcaria) i D. Rechmonda (Kanada) przeanalizowała dokładnie dotychczasowe formy organizacyjne Unii i opracowała zalecenia co do przyszłej jej działalności. W przedstawionych wnioskach zalecano opracowanie nowego statutu i regulaminu organizacyjnego. Po przedyskutowaniu wniosków i propozycji oraz akceptacji ich przez poszerzone prezydium IUFRO na posiedzeniach w Oslo (1969) i Rzymie (1970) nowy statut został uchwalony pod koniec 1970 r. przez Radę Międzynarodową, przy czym zastosowano głosowanie korespondencyjne. Tekst statutu został następnie ponownie przedyskutowany na posiedzeniach Rady Międzynarodowej z okazji ostatniego Kongresu IUFRO, po czym, po wprowadzeniu kilku poprawek, nowy statut wszedł w życie 15 marca 1971 r.

Jego poszczególne postanowienia regulują po nowemu podział organizacyjny IUFRO, ustalają kierownictwo Unii, przewidują powołanie stałego sekretariatu oraz podwyższenie i stopniowanie składek członkowskich.

JEDNOSTKI BADAWCZE

Działalność naukowa IUFRO odbywała się dotychczas w następujących 12 sekcjach, które pod względem merytorycznym działały w zasadzie według systemu klasyfikacji dziesiętnej, a mianowicie:

- Sekcja 01 — Bibliografia i terminologia.
- Sekcja 02 — Historia leśnictwa.
- Sekcja 11 — Wpływ lasu i gospodarka wodna.
- Sekcja 21 — Badania siedlisk.
- Sekcja 22 — Nauka o roślinności leśnej.
- Sekcja 23 — Hodowla lasu.
- Sekcja 24 — Ochrona lasu.
- Sekcja 25 — Metody badania wydajności.
- Sekcja 26 — Wypoczynek i ochrona przyrody.
- Sekcja 31 — Ekonomia leśna.
- Sekcja 32 — Praca w lesie i technika leśna.
- Sekcja 41 — Produkty leśne.

Wielkość i aktywność wymienionych sekcji były bardzo zróżnicowane. W obrębie sekcji działalność koncentrowała się w grupach roboczych, których ostatnio było około 80. Poszerzanie się problematyki leśnictwa i drzewnictwa powodowało w ostatnim czasie tendencje do tworzenia nowych sekcji i grup, co groziło niebezpieczeństwem nierównomiernego rozwoju organizacji. Z tego względu uznano za rzecz konieczną przyjęcie nowej koncepcji podziału, według którego dotychczasowe sekcje zastąpiono grupami fachowymi (angielski termin: subjects groups) i grupami projektowymi (projects groups), które stanowią naukowe jednostki robocze.

Grupy fachowe mają stały charakter i zrzeszają naukowców o specjalistycznych kierunkach badawczych lub dyscyplin pokrewnych, którzy pracują w danej dziedzinie badawczej. Natomiast grupy projektowe powinny zajmować się określonymi węższymi problemami badawczymi, przy czym działalność grupy projektowej jest z reguły ograniczona do okresu niezbędnego do zbadania danego problemu naukowo-badawczego.

Grupy fachowe i projektowe zostały powołane na bazie poprzednich sekcji w czasie ostatniego Kongresu IUFRO. Wszyscy indywidualni uczestnicy IUFRO, to znaczy naukowcy zatrudnieni w instytutach i organizacjach badawczych należących do IUFRO, mają prawo uczestniczenia w pracach jednej lub kilku grup fachowych lub projektowych.

W celu koordynacji prac poszczególnych grup działalność IUFRO została podzielona na kilka oddziałów (obecnie 6; liczba ich w przyszłości może ulec zmianie), na czele których stoją koordynatorzy i ich zastępcy.

A oto zestawienie aktualnie istniejących oddziałów IUFRO z podziałem na grupy fachowe i projektowe (według artykułu prof. W. Liesego pt. „Die neue Organisationsstruktur der IUFRO”, zamieszczonego w numerze 11/1971 czasopisma „Holz-Zentralblatt”):

Oddział 1 — Siedliskoznawstwo, hodowla lasu, wzrost i produktywność.

Koordynator: D. Mlinšek (Jugosławia); zastępcy:
L. Leyton (W. Brytania) i van Goor (Holandia).

W obrębie oddziału powołano następujące grupy fachowe i projektowe:

GRUPY ROBOCZE

S1.01 — Ekosystemy: 1 — lasy naturalne, 2 — hodowla lasu w regionach górskich.

S1.02 — Siedlisko: 1 — nawożenie, 2 — gospodarka wodna i powietrzna gleb leśnych, 3 — międzynarodowe doświadczenia w zakresie chemicznych analiz glebowych, 4 — melioracje gleb zdegradowanych, 5 — wpływ zrębów zupełnych na siedlisko, 6 — klasyfikacja siedlisk, 7 — ilościowe badania czynników siedliskowych.

S1.03 — Wpływ środowiska: 1 — las i atmosfera, 2 — hydrologia leśna.

S1.04 — Dzikie wody, śnieg i lawiny: 1 — erozja wodna i zabiegi ochronne, 2 — śnieg i lawiny.

S1.05 — Zakładanie, uprawa i ulepszanie drzewostanów: 1 — zalesienia na gruntach wilgotnych i bagiennych, 2 — zalesienia na glebach pierwotnych, 3 — pielęgnowanie młodników, 4 — jakość materiału sadzeniowego, 5 — badanie więzby, 6 — wielostronna hodowla lasu, 7 — stosowanie herbicydów, 8 — odnowienia naturalne.

S1.06 — Produkcja biologiczna.

S1.07 — Hodowla lasu w regionach tropikalnych: 1 — Azja, 2 — Ameryka Płd., 3 — Afryka.

S1.08 — Zagospodarowanie naturalnych obszarów zwierzęcych: 1 — oddziaływanie leśnych zabiegów hodowlanych na stan zwierzyny, 2 — określenie i klasyfikacja naturalnych obszarów zwierzęcych.

S1.09 — Badania w zakresie pożarów leśnych.

GRUPY PROJEKTOWE

P1.01 — Uprawa gleby i mechanizacja.

P1.02 — Ulepszanie i przebudowa drzewostanów odroślowych.

P1.03 — Klasyfikacja użytkowania gleb.

P1.04 — Metody zalesiania.

P1.05 — Problemy szkółkarstwa leśnego; las w strukturze krajobrazu.

P1.06 — Wpływ rekreacji na las.

Oddział 2 — Wiedza o roślinach leśnych i ochrona lasu.

Koordynator: R. Callaham (USA); z-ca: E. Björkmann (Szwecja).

GRUPY FACHOWE

S2.01 — Fizjologia roślin: 1 — woda i odżywianie mineralne, 2 — oddziaływanie światła i przemiana materii, 3 — ekologia fizjologiczna, 4 — procesy wzrostowe, 5 — procesy rozmnażania, 6 — problemy nasienictwa, 7 — mikoryza, 8 — międzynarodowa książka adresowa fizjologów roślin drzewiastych.

S2.02 — Gatunki drzew, pochodzenie i dziedziczność: 1 — dendrologia, 2 — zachowanie cech dziedzicznych, 3 — własności genetyczne gatunków drzewiastych, 4 — pozyskanie nasion, 5 — daglezja, 6 — *Pinus contorta*, 7 — modrzew japoński, 8 — gatunki tropikalne, 9 — eukaliptusy, 10 — topole, 11 — świerk, 12 — świerk sitkajski, 13 — gatunki iglaste obszaru śródziemnomorskiego.

S2.03 — Hodowla: 1 — hodowla tropikalnych gatunków drzew, 2 — hodowla wejmutki, 3 — plantacje nasienne, 4 — międzynarodowa książka adresowa hodowców drzew leśnych, 5 — hodowla sosny pospolitej, 6 —

hodowla drzew orzechowych, 7 — hodowla topoli, 8 — hodowla ukierunkowana na polepszenie własności drewna, 9 — hodowla *Pinus radiata*.

S2.04 — Genetyka: 1 — genetyka populacyjna, 2 — teoria hodowli, 3 — badanie potomstwa, 4 — cytogenetyka, 5 — genetyka biochemiczna.

S2.05 — odporność genetyczna na działalność owadów i na choroby: 1 — odporność sosny na rdzę pęcherzykowatą, 2 — odporność wiązu na chorobę wiązową, 3 — odporność topól na choroby, 4 — odporność topól na działanie owadów, 5 — odporność sosny na skrętaka, 6 — odporność sosny na obwar.

S2.06 — Patologia: 1 — huba korzeniowa, 2 — choroby rakowe, 3 — zwalczanie biologiczne, 4 — choroby igieł, 5 — jemioła, 6 — choroba wiązowa, 7 — *Phytophthora* i pokrewne choroby, 8 — międzynarodowa książka adresowa patologów leśnych i entomologów.

S2.07 — Entomologia: 1 — szkodniki szyszek i nasion, 2 — zwalczanie gatunków *Hypsipyla*, 3 — zwalczanie gatunków *Hylobius*, 4 — zwalczanie gatunków *Thaumtopaea*, 5 — zwalczanie gatunków grupy *Dendroctonus*, 6 — ocena szkód i gradacji szkodników, 7 — dynamika populacyjna.

S2.08 — Szkody wyrządzane przez kręgowce.

S2.09 — Zanieczyszczenie powietrza: 1 — zabiegi ochronne, 2 — diagnoza, 3 — kryterium czystości powietrza i niebezpieczeństwo, 4 — oddziaływanie fizjologiczne.

S2.10 — Zabiegi międzynarodowe i wskazania polityczne: 1 — przepisy fitosanitarne i kwarantanny, 2 — genetyczne uznawanie sadzonek i nasion leśnych.

S6.04 — Szkolenie: 4 — szkolenie w dziedzinie genetyki leśnej i hodowli materiału sadzeniowego.

GRUPY PROJEKTOWE

P2.01 — Wzajemne oddziaływanie czynników siedliskowych i niszczyielskich.

P2.02 — Hodowla drzew o dużej produkcji masy.

Oddział 3 — Praca w lesie i technika leśna.

Koordynator: B. Ager (Szwecja); zastępca: K. Putkisto (Finlandia).

GRUPY ROBOCZE

S3.01 — Pozyskanie i transport drewna: 1 — maszyny i metody zrębowe na równinach, 2 — maszyny i metody zrębowe w górach, 3 — pozyskiwanie drewna w lasach tropikalnych, 4 — daleki transport produktów drzewnych, 5 — budowa dróg leśnych.

S3.02 — Metody zakładania i uprawy drzewostanów: 1 — zakładanie upraw, 2 — polepszanie drzewostanów.

S3.03 — Ergonomia: 1 — fizjologia pracy, 2 — psychologia pracy, 3 — higiena pracy, 4 — specjalne problemy pracy w ekstremalnych warunkach klimatycznych.

S3.04 — Planowanie pracy i kontrola — studia nad pracą: 1 — planowanie i kontrola, 2 — studia nad pracą, wynagrodzenia i wydajność pracy.

S3.05 — Systemy informacji i terminologia, 2 — terminologia w zakresie pracy i techniki leśnej.

S4.06 — Kształcenie: 5 — kształcenie w dziedzinie pracy i techniki leśnej.

GRUPY PROJEKTOWE

P3.01 — Metody zrębowe w trzebieżach.

P3.02 — Pozyskanie i zastosowanie drewna.

Oddział 4 — Planowanie, ekonomika leśna, organizacja produkcji i polityka leśna.

Koordynator: G. Speidel (NRF); zastępcy: E. Jorgensen (Norwegia) i G. R. Gregory (USA).

GRUPY ROBOCZE

S4.01 — Dane o potencjale leśnych zasobów surowcowych: 1 — dane o zasobach surowcowych w krajach tropikalnych, 2 — dane o zasobach surowcowych w krajach umiarkowanych stref klimatycznych.

S4.02 — Nauka o zarządzaniu: 1 — plany urzędniowe, 2 — systemy planowania, 3 — teorie decyzji.

S4.03 — Ekonomia leśna w skali krajowej i międzynarodowej: 1 — ocena dorobku leśnictwa w rozwoju gospodarczym, 2 — prognozy produkcji drewna okrągłego, 3 — obliczanie produktu narodowego w leśnictwie.

S4.04 — Polityka leśna: 1 — skuteczność zabiegów z zakresu polityki leśnej w odniesieniu do drobnej własności leśnej, 2 — przedsięwzięcia polityczne zmierzające do popierania gospodarki leśnej i drzewnej w krajach rozwijających się, 3 — opodatkowanie lasów.

S4.05 — Pomiar drewna, przyrost i wydajność: 1 — określanie produkcji suchej substancji, 2 — obliczanie przyrostu, 3 — projektowanie i zakładanie doświadczeń, 4 — modele symulacyjne w badaniach przyrostu drzew i drzewostanów.

GRUPY PROJEKTOWE

P4.01 — Wypieranie drewna z przyczyn gospodarczych, technologicznych i ze względu na środowisko.

P4.02 — Gospodarcze znaczenie trzebieży.

P4.03 — Gospodarcze znaczenie funkcji rekreacyjnych lasu.

P4.04 — Klasyfikacja użytkowania gleb.

P4.05 — Gospodarcze znaczenie odnowień i zalesień.

Oddział 5 — Produkty leśne.

Koordynator: H. O. Fleischer (USA); zastępca: B. Thunell (Szwecja).

GRUPY FACHOWE

S5.01 — Jakość drewna: 1 — własności włókien, 2 — tworzenie się twardzieli, 3 — porowatość drewna, 4 — skrętośliskość, 5 — cechy powierzchniowe i własności wewnętrzne, 6 — wpływ ugałęzienia na jakość

drewna, 7 — napięcia wzrostowe, 8 — wymagania jakościowe odnośnie końcowego przerobu.

S5.02 — Inżynieria drzewna: 1 — własności mechaniczne, 2 — zastosowanie drewna w budownictwie.

S5.03 — Ochrona drewna: 1 — ochrona płyt wiórowych, 2 — ochrona drewna w czasie składowania, 3 — palność drewna.

S5.04 — Przerób drewna: 1 — podstawy techniki tartacznej, 2 — technika przecierania, 3 — maszynowa obróbka drewna, 4 — noże i inne urządzenia łuszcarskie.

GRUPY PROJEKTOWE

P5.06 — Własności i zastosowanie drewna gatunków tropikalnych: 1 — ocena cech i własności, 2 — metody badania własności, 3 — systemy wymiany informacji.

Oddział 6 — Zagadnienia ogólne.

Koordynator: J. P a r d é (Francja) zastępcy: A. M é r o (Francja) i G. H o l m e s (W. Brytania).

GRUPY ROBOCZE

S6.01 — Zagadnienia rekreacji i kształtowania krajobrazu: 1 — dokumentacja i terminologia, 2 — kształtowanie krajobrazu i wypoczynek w zależności od otoczenia, 3 — metody badania, planowania i ustalania wartości rekreacyjnych, 4 — przyzwyczajenia rekreacyjne i urlopowe, efekty użytkowe oraz badania na temat nauczania na powietrzu.

S6.02 — Metody statystyczne, matematyka i elektronowa technika obliczeniowa (ETO).

S6.03 — Systemy informacji i terminologia: 1 — wielojęzyczny słownik leśny i drzewny.

S6.04 — Kształcenie: 1 — podstawowe szkolnictwo leśne, 2 — wyższe szkolnictwo leśne, 3 — dokształcanie leśników zawodowo czynnych, 4 — kształcenie w zakresie genetyki leśnej i szkółkarstwa leśnego.

S6.05 — Stosowanie systemów zdalnej informacji w leśnictwie.

S6.07 — Historia leśnictwa.

Każdy oddział jest kierowany przez koordynatora oddziałowego przy pomocy jednego lub dwóch zastępców. Koordynatorów proponują kierownicy odpowiednich grup fachowych i projektowych, a zatwierdza ich Rada Międzynarodowa po zaleceniu przez dyrektoriat IUFRO. Okres urzędowania koordynatorów oraz kierowników grup trwa od 1 stycznia po Kongresie IUFRO do 31 grudnia po następnym Kongresie; mogą oni być wybierani i powoływani ponownie.

KIEROWNICTWO IUFRO

IUFRO jest kierowane przez prezydenta i wiceprezydenta, wybranych przez Radę Międzynarodową. Działalność doradczą i koordynacyjną wykonywał dotychczas stały ścisły Zarząd Główny, złożony z 12 naukowców, a ponadto — poszerzony Zarząd Główny (łącznie z kierownikami

12 sekcji). Ponieważ jednak ostatnio zakres działania IUFRO poszerzył się znacznie pod względem rzeczowym i geograficznym, powstała konieczność lepszego podziału kompetencji i uwzględnienia przedstawicielstwa regionalnego. Z tych względów powołano ostatnio do życia komitet wykonawczy (termin angielski: Executive Board), który stał się organem wykonawczym Unii. Zgodnie ze statutem, komitet ten realizuje uchwały Rady Międzynarodowej oraz wszelkie inne niezbędne zadania.

Komitet składa się z prezydenta i wiceprezydenta IUFRO, 6 koordynatorów oddziałowych, 9 członków regionalnych wybranych według zasady geograficznej oraz 2 dalszych członków. Członkowie regionalni reprezentują następujące regiony kuli ziemskiej: Skandynawię i Anglię, Europę Zachodnią, Europę Wschodnią, Kraje Śródziemnomorskie, USA i Kanadę, Amerykę Środkową i Południową, Afrykę, Azję, Australię i Oceanię. Dwu pozostałych członków powołuje prezydent na wniosek komitetu, biorąc pod uwagę zarówno względy fachowe jak i geograficzne.

W obrębie komitetu działa komitet programowy, złożony z wiceprezydenta, byłego prezydenta i 6 koordynatorów oddziałowych oraz komitet administracyjny, złożony z prezydenta i co najmniej 4 członków.

Rada Międzynarodowa IUFRO jest zgodnie zarówno ze starym jak i nowym statutem instancją nadrzędną w stosunku do prezydenta Unii. Składa się ona z przedstawicieli krajów reprezentowanych w Unii (po jednym z każdego kraju). Zadania i działalność Rady Międzynarodowej zostały w nowym statucie ustalone według poprzednich zasad.

STAŁY SEKRETARIAT

Dotychczas wszystkie czynności administracyjne związane z kierowaniem Unią obciążały każdorazowo przewodniczącego (prezydenta) IUFRO. Ponieważ ostatnio wzrósł bardzo zakres tych prac, w związku z rozwojem Unii zrzeszającej już 230 organizacji członkowskich z 68 krajów, stan taki powodował duże trudności. Tak na przykład działalność Unii w ostatnich latach była możliwa jedynie dzięki temu, że większość zadań gospodarczo-administracyjnych przejęła administracja lasów państwowych w Waszyngtonie. Dalsza istotna trudność polegała na tym, że każdorazowo po wyborze nowego przewodniczącego Unii, jej wszystkie akta i środki finansowe musiały być przekazywane z kraju do kraju, z którego pochodził nowy przewodniczący (często z kontynentu na inny kontynent), co nie ułatwiało, rzecz jasna, ciągłości prac. Z tych względów zrodziła się propozycja, aby IUFRO dysponowała w przyszłości stałym sekretariatem. Po licznych konsultacjach zdecydowano, że siedzibą stałego sekretariatu będzie szwajcarski Instytut Badawczy Leśnictwa w Birmensdorf.

Do zakresu działania stałego sekretariatu należy: rachunkowość, prowadzenie stałych akt (np. wykazu członków i statystyki, zarządzanie archiwum), rozprowadzanie komunikatów, rocznych sprawozdań, przygotowanie publikacji IUFRO, pomoc organizacyjna dla koordynatorów oddziałowych, przygotowanie konferencji i obrad. Sekretariat ma być finansowany częściowo przez IUFRO, częściowo zaś przez kraj zapraszający.

SKŁADKI CZŁONKOWSKIE

Roczną składkę członkowską ustala Rada Międzynarodowa IUFRO. Dotychczas wynosiła ona 120 franków szwajcarskich od instytucji uczestniczącej w pracach Unii. Ze względu na to, że ta sztywna składka nie uwzględniała wielkości instytucji członkowskich (niektóre instytuty liczą po więcej niż 1000 pracowników naukowych, inne zaś nie dochodzą do liczby 10), zdecydowano się na zalecenie, aby składka roczna była zróżnicowana i odpowiadała wielkości instytucji członkowskiej. Ponadto wynikła konieczność generalnego zwiększenia składki członkowskiej, ze względu na rosnące koszty utrzymania, w szczególności związane z organizacją stałego sekretariatu. Rada Międzynarodowa podjęła w związku z tym w Gainesville uchwałę, na mocy której każda instytucja należąca do IUFRO będzie opłacać stałą składkę podstawową w wysokości 100 franków szwajcarskich, a ponadto od każdego 10 pracowników naukowych — dalszą składkę w wysokości również 100 franków. Oznacza to, że np. instytut badawczy zatrudniający 45 pracowników naukowych będzie musiał opłacać rocznie 500 franków szwajcarskich.

Takie uregulowanie sprawy składek członkowskich zostało ustalone z dniem 1 stycznia 1972 roku. Jednakże ze względów budżetowych będzie możliwe przesunięcie tego terminu w poszczególnych uzasadnionych przypadkach do przyszłego roku (1973).

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym IUFRO, pracownikiem naukowym jest osoba z ukończonym wyższym wykształceniem i odpowiednią praktyką produkcyjną, stale zatrudniona i poświęcająca co najmniej 10% swego czasu na badania naukowe w zakresie leśnictwa lub też jest zatrudniona na stanowisku kierowniczym w danym instytucie. Pracownikiem naukowym zgodnie z przyjętą zasadą nie jest osoba wykonująca techniczne prace w terenie lub laboratorium na podstawie wskazówek naukowca, dalej — student pracujący w instytucie, który przygotowuje się do egzaminów, jak również inne osoby z wykształceniem uniwersyteckim, które są zatrudnione przejściowo (zwykle poniżej 2 lat) na stanowiskach asystentów, wreszcie wykładowcy szkół wyższych, którzy w zasadzie nie zajmują się pracami badawczymi.

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

Ponieważ nowy statut IUFRO i omówione formy organizacyjne weszły w życie już z dniem 15 marca 1971 r., przyjęto na okres przejściowy (od 31 grudnia 1971 r.) zasadę, że funkcje organizacyjne (koordynatorzy oddziałów, ich zastępcy itd.) będą wykonywane przez dotychczasowe osoby, po czym od 1 stycznia 1972 r. zaczną działać grupy fachowe i projektowe w nowym układzie.